

СПІЛЬНЕ ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Марія Базилюк

студентка II-го р. навчання хіміко-біологічного факультету,
Тернопільський національний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: bazulyk@chem-bio.com.ua

Для багатьох учителів однією із перших новацій у роботі в інклюзивному класі стала «технологія спільного викладання». Основним її завданням є здійснення індивідуального підходу до кожного здобувача освіти. Тому, в освітньому процесі у нас з'явилася нова педагогічна посада – асистент учителя. Окрім педагогічних працівників, які мають відповідну педагогічну освіту, у навчальному процесі також можуть брати участь інші дорослі (батьки дітей; студенти вищих педагогічних навчальних закладів, які проходять педагогічну практику; інші представники місцевої громади). Проте їх робота не буде вважатися практикою спільного викладання, оскільки всі перелічені категорії помічників не є педагогічними працівниками.

Спільне викладання – це така організація навчання у класі, коли спеціалісти (учитель, асистент учителя) разом здійснюють викладання в єдиному фізичному просторі (класі), у різноманітній за складом та характеристиками групі учнів, серед яких є учні із особливими освітніми потребами.

Щоб працювати з іншими спеціалістами в тандемі, розподіляти різні види діяльності серед учнів і застосовувати різноманітні ресурси треба бути професійно зрілим та мати сформовану інклюзивну компетентність, уміти взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу під час спільної роботи з дотриманням етичних правил. Спільне викладання передбачає сумісне подання матеріалу та рівноправність педагогічних працівників у процесі навчання. До того ж узгодженість, емпатія та підтримка одне одного є необхідними компонентами взаємодії.

Основними характеристиками співпраці учителя та асистента учителя є: особиста взаємодія, позитивна взаємодія, міжособистісні навички, моніторинг прогресу та індивідуальна підзвітність [1].

Під час уроку вчитель та асистент по чергово змінюють один одного у різних видах роботи з класом, окремими учнями, групами учнів. Тим самим демонструючи учням, що «непотрібних» людей не буває, кожен може проявити себе в тій чи іншій діяльності, віднайти «своє місце» у житті.

Міжособистісні навички охоплюють вербальні та невербальні компоненти довіри, а також навички з вирішення проблемних ситуацій. Ці соціальні навички необхідні для досягнення розподілу лідерських функцій і забезпечення врахування потреб усіх дітей. Під час використання практики спільного викладання педагоги можуть з'ясувати, що їхні міжособистісні навички знаходяться на різних рівнях розвитку, що залежить від попереднього навчання, особистих стилів комунікації тощо. Тому ефективне спільне викладання передбачає взаємний зворотний зв'язок і заохочення один одного [2].

Сьогодні виділяють три основні моделі спільного викладання:

I. *Модель консультування*: вчитель може виступати консультантом асистента у питаннях здійснення адаптації чи модифікації тих чи інших навчальних завдань.

II. *Модель навчання*: вчитель та асистент активно спілкуються, діляться спостереженнями за учнями, підвищують знання один одного у тих питаннях, де вони є компетентними.

III. *Модель співпраці (або роботи в команді)*: передбачається розподіл обов'язків між вчителем та його асистентом. Ця модель по праву вважається однією з найбільш ефективних, так як кожен з педагогів вносить свій вклад в реалізацію навчальної програми [3].

Модель співпраці передбачає такі форми спільного викладання:

- ✓ *Підтримуюче викладання*. Цей підхід відомий, як «один викладає, інший допомагає», або «провідний і помічник». За такої форми спільного викладання вчитель визначає організацію змісту уроку, методи викладання, навички, які необхідно розвинути учням для виконання навчальних завдань тощо, а другий педагог йому асистує.
- ✓ *Паралельне викладання*. Клас об'єднують у дві групи. З однією працює вчитель, з іншою – асистент вчителя. Такий підхід вимагає від асистента досконалого володіння методикою викладання та матеріалом, що викладає. Особливістю такої моделі є те, що зміст навчання залишається одним і тим самим, проте методи його подачі можуть бути різними.
- ✓ *Альтернативне викладання*. Більшість учнів залишається в складі великої групи, а деякі учні, серед яких діти з особливими освітніми потребами, працюють у малій групі. Вчителі розподіляють обов'язки з планування та викладання. Вчитель класу проводить урок, в той час як асистент вчителя працює з невеликою групою учнів. Цей підхід дає можливість забезпечувати індивідуалізоване навчання і одночасно допомагати учням, у яких виникають труднощі у засвоєнні певної теми.
- ✓ *Викладання в малих групах*. У навчальному середовищі класу учні навчаються в невеликих групах. Педагоги розподіляють між собою кількість груп, за які відповідають. Вони переходять від однієї до іншої, при цьому характер навчального матеріалу може змінюватися залежно від потреб учнів. Доцільним є такий добір завдань, щоб наприкінці заняття учнів об'єднала колективна діяльність. Це згуртовує учнівський колектив, вчить працювати спільно в різних групах. Учні вчать розподіляти обов'язки, спрямовані на спільний результат діяльності, здобувають соціальний досвід.
- ✓ *Поперемінне викладання*. Практикують тоді, коли потрібно, щоб один із педагогів підсилював якість викладання іншого педагога. Це може відбуватися, наприклад, коли один із педагогів ще раз повторює інформацію іншими словами (парафраз), моделює необхідні навички тощо. Додаткове або взаємо доповнювальне викладання є хорошою можливістю для менш досвідченого педагога.
- ✓ *Викладання в команді*. У процесі командної роботи педагоги проводять навчальне заняття разом. Вони розподіляють обов'язки між собою, разом планують і проводять урок. Така модель вимагає найвищої міри взаємної довіри та поваги між вчителями, здатності узгоджувати свої стилі викладання. Вони спільно подають інформацію, працюють над виробленням навичок, керують класом [4].

Зазначимо, що даний перелік не обмежується пропонованими формами спільного викладання, але саме вони є найбільш застосованими в едукативному процесі і демонструють позитивні результати.

При використанні будь-якої з форм спільного викладання педагоги виконують свої ролі та функції під час різних етапів: планування, викладання та здійснення оцінки.

Під час планування педагоги визначають ресурси та можливості кожного з партнерів, які вони можуть залучити до процесу спільного викладання: обговорити навчальний зміст; проаналізувати потреби учнів у класі, вибрати методи та форми оцінювання навчальних досягнень учнів. Педагоги можуть обговорити та прийняти рішення про те, хто з них спілкуватиметься з батьками та керівництвом навчального закладу [1].

Аналіз досвіду впровадження спільного викладання дозволив нам виявити і ряд недоліків та перешкод, які знижують ефективність даної технології. Серед них респонденти найчастіше відзначають: нездатність двох педагогів взаємодіяти під час навчального процесу через різне розуміння процесу інклюзивного навчання, розподіляти обов'язки, визначати

чітко відповідальність щодо виготовлення засобів навчання та оцінювання, здійснення адаптації навчального матеріалу. Розв'язання даних перешкод вбачаємо у формуванні учителів та асистентів учителя інклюзивної компетентності. На ринку освітніх послуг сьогодні надавача послуг пропонують різні форми підвищення кваліфікації, якими можуть скористати учителі та асистенти учителя.

Отже, технологія спільного викладання сприяє не лише покращенню адаптації учня із особливими освітніми потребами до перебування в різновіковому шкільному колективі, але і кращій соціалізації, розвитку власного потенціалу, талантів, знань і навичок для подальшого життя. Особливо важливим Завдяки спільному викладанню кожен учень та учениця отримують якісні освітні послуги. кожен з них відчуває себе потрібним та прийнятним у колективі. Педагогам, які включені в процес спільного викладання необхідно постійно професійно зростати, самовдосконалюватися; позитивно співпрацювати, знаходити компроміси та вміти узгоджувати необхідні робочі моменти, бути налаштованими і вмотивованими на спільний результат своєї діяльності. Тільки при наявності спільних цілей можливо реалізувати план розвитку дитини, зробити її соціальною та розвинутою, допомогти їй відчути свою значущість та знайти свою нішу в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Спільне викладання в інклюзивному класі : метод. матеріали / укл. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”», 2015. 70 с.
2. Андрощук О. Спільне викладання – оптимальний стиль побудови взаємовідносин в закладі з інклюзивною формою навчання. *Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти* : матеріали конференції. 2018. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post70.html> (дата звернення: 31.10.2022).
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої. Керівництво для тренерів / Софій Н. та ін. / за заг. ред. Н. Софій. Київ, 2018. 174 с. URL: <http://posibnyk.nus.org.ua/theme-6-role-teachers-assistant-in-class-with-inclusive-education-main/> (дата звернення: 31.10.2022).
4. Спільне викладання в інклюзивному класі. *Практика управління закладом*. 2018. №7 (липень). URL: http://includiv.at.ua/news/spilne_vikladannja_v_inkluzivnomu_klasi_zhurnal_praktika_upravlinnja_zakladom_7_lipen_2018/2018-10-12-70 (дата звернення: 31.10.2022).